Opbrengsten Vaderschapsparticipatie n.a.v. onderzoeksvragen.

Samensteller: Bob de Raadt (vadercoach, auteur 'Vaderschapskennis' www.bobderaadt.nl) op basis van opgehaalde input bij diverse ambassadeurs van de Kenniswerkplaats Pedagogische Basis.

1. *Onderzoeksvragen*:

=> Welke kansen en mogelijkheden zie jij vanuit jouw eigen expertise & kennis (visie - methodische aanpak - ervaringen) als het gaat over vaders & vaderschap in de pedagogische basis. Wil je daar jouw ideeën over opschrijven of datgene wat je al doet en die met ons delen? *Let wel*: dit hoeven geen complete uitgewerkte plannen te zijn maar wel zodanig beschreven dat wij er mee verder kunnen.

=> Aansluitend op vraag 1. Hoe kunnen wij datgene vanuit de KPB vorm en inhoud geven? En zie je voor jezelf hier een rol in? Zo ja, hoe dan?

Aanbevelingen n.a.v. de vragen: zie bijlage 1.

1. Betrek vaders bewust en serieus

Ik kan het aanraden om vaders te betrekken. Er is zeker behoefte aan uitwisseling, maar het vraagt soms om een andere aanpak. Ik geloof heel erg in de meerwaarde van het betrekken van de vader bij de opvoeding, bij (coach)gesprekken, bij alles eigenlijk (ook vice versa). Als het met de één niet goed gaat in een gezin, heeft dat invloed op de rest van het gezin. Het is dus noodzaak om naar iedereen te kijken en iedereen te betrekken. Daarvoor hebben we alle ouders nodig – vaders en moeders (en anderen) – om hun rol te pakken én ruimte te geven aan de ander om het op zijn/haar eigen manier te doen. Het gaat erom dat professionals in een gemeente naast de ouders komen, en dus ook specifiek naast de vader.

2. Creëer passende vormen van ondersteuning

Ik denk aan een groep of ontmoetingsplek voor vaders. Daarnaast kan meer individuele 'vadercoaching' door een andere vader, of een buddy, helpend zijn. Juist op basis van gelijkwaardigheid: elkaar steunen, helpen en je verhaal kwijt kunnen. Dat vraagt deels om nieuwe inzichten specifiek voor vaders, maar ook om vaardigheden om de vader te bereiken. Dat moet gebeuren in een omgeving waarin vrouwen verreweg de grootste groep vormen. Dat zegt niets over hen, maar wel iets over de ontvankelijkheid van mannen om open te staan en te leren. Vanuit de psychologie over mannen en mannenhulpverlening zijn zeker elementen te vinden die successen laten zien, vooral wanneer de urgentie hoog is. Ik zou het zelf heel leuk vinden om een klein boekje te schrijven voor vaders die te maken hebben met een zorgintensief gezin.

3. Zie het gezin als ouderteam

In ons eigen gezin, waar we een periode 'op het tandvlees' hebben gelopen door complexe problemen, veel jeugdhulp en ingewikkeld gedoe met onderwijs, merk je hoe intens en bewust je wordt van je rol als vader en van de dilemma's die daarbij horen. Vanuit mijn privé-netwerk en mijn werk ontmoet ik vaders waarin ik gemeenschappelijke thema's en dilemma's herken. Ik zie ook patronen bij ouders samen (platgeslagen):

Het kind vraagt veel van moeder, moeder zorgt en raakt overvraagd. Vader wil wel meedoen en doet het op zijn eigen (andere?) manier. Lukt het moeder om 'op haar handen' te zitten als het anders gaat? Lukt het vader om vol te houden als het even niet lukt? Dat is de kans: vaders actief meenemen door concrete ondersteuning, duidelijke stappen en een aanpak die werkt. Vanuit de KPB zie ik kansen om een nieuw start- en ijkpunt te maken over wat vaders en moeders kunnen doen vanuit het 'ouderteam', juist niet gekoppeld aan geslacht of beschikbare tijd.

4. Werk daar waar de gemeenschap al is

Wat ik belangrijk vind, is dat er meer aandacht uitgaat naar het feit dat zowel ouders als scholen hun bordje vol hebben. Het welzijnswerk zou meer de school in moeten. Nu gaat veel energie naar activiteiten in de wijk en op centra, naar laagdrempelig contact, ambulant zoeken en werven. Op scholen zitten we midden in de community: honderden leerlingen, ouders, leerkrachten en partners. Daar liggen de grootste kansen als het gaat om het ontwikkelen van de pedagogische basis.

5. Erken de positie van vaders in de pedagogische basis

De pedagogische basis is enorm groot. Ik heb gezien dat het betrokken en beschikbaar zijn van één van de ouders een enorme ondersteuning is voor de ontwikkeling van een kind. Alle fases en omstandigheden verschillen, maar vanaf dag 1 telt het mee. De focus is vaak gericht op moeder en kind. Waar is de vader? 50% van het DNA is van vader. Kijk je naar de hartsgerichtheid van vaders, dan willen zij wel degelijk betrokken zijn. Maar in de praktijk is er schroom, aarzeling, onzekerheid, gebrek aan aansluiting, soms een negatieve levenservaring met de eigen vader. Een negatieve vaderfactor kan belemmerend werken. In een hechtingsgerichte pedagogiek is vaderschap geen bijrol, maar een volwaardige ingang tot verbinding. Vaders die beschikbaar zijn, vormen een (tweede) veilige basis. Ze bieden ruimte voor andere emoties, spelvormen en kwetsbaarheid. Dat verschil is geen bedreiging, maar ontwikkelingsrijkdom. Gelijkwaardigheid betekent niet gelijkvormigheid.

Om vaderschap en moederschap in onze tijd werkelijk te begrijpen en te herwaarderen, is het nodig voorbij eendimensionale verklaringen te kijken. **Het ecologisch model van Jay Belsky (1984)** laat zien dat ouderschap ontstaat in een samenspel van drie niveaus.

- ⇨ Persoonlijke factoren spelen een rol, zoals iemands eigen opvoedgeschiedenis, psychisch welzijn en overtuigingen over vaderschap.
- ⇨ Daarnaast zijn er kenmerken van het kind, zoals temperament, zorgbehoefte of ontwikkelingsvragen, die invloed hebben op hoe ouders hun rol vormgeven.
- ⇨ Tot slot is er de sociale context: werkdruk, cultuur, verwachtingen over mannen en vrouwen en de manier waarop hulpverlening is ingericht.

Deze niveaus beïnvloeden elkaar voortdurend. Wie vaders een gelijkwaardige positie wil geven, moet daarom niet alleen naar de vader zelf kijken, maar ook naar het kind én naar het systeem rondom het gezin. **Gelijkwaardigheid** vraagt dus om aandacht voor persoonlijke, relationele en maatschappelijke factoren tegelijk.

Vaderschap in de pedagogische basis vraagt om

- ⇨ *Betrek vaders bewust en serieus*. Er is zeker behoefte aan uitwisseling, maar het vraagt soms om een andere aanpak. Ik geloof heel erg in de meerwaarde van het betrekken van de vader bij de opvoeding, bij (coach)gesprekken, bij alles eigenlijk (ook vice versa).
  Als het met de één niet goed gaat in een gezin, heeft dat invloed op de rest van het gezin. Het is dus noodzaak om naar iedereen te kijken en iedereen te betrekken. Daarvoor hebben we alle ouders nodig – vaders en moeders (en anderen) – om hun rol te pakken én ruimte te geven aan

de ander om het op zijn/haar eigen manier te doen. Het gaat voor professionals in een gemeente om naast die ouders te komen, en dus ook specifiek naast de vader.

- ⇨ *Creëer passende vormen van ondersteuning* Ik denk aan een groep of ontmoetingsplek voor vaders. Daarnaast kan meer individuele 'vadercoaching' door een andere vader, of een buddy, helpend zijn. Juist op basis van gelijkwaardigheid: elkaar steunen, helpen en je verhaal kwijt kunnen. Dat vraagt deels om nieuwe inzichten specifiek voor vaders, maar ook om vaardigheden om de vader te bereiken. Dat moet gebeuren in een omgeving waarin vrouwen verreweg de grootste groep vormen. Dat zegt niets over hen, maar wel iets over de ontvankelijkheid van mannen om open te staan en te leren. Vanuit de psychologie over mannen en mannenhulpverlening zijn zeker elementen te vinden die succes laten zien, vooral wanneer de urgentie hoog is. Ik zou het zelf heel leuk vinden om een klein boekje te schrijven voor vaders die te maken hebben met een zorgintensief gezin.
- ⇨ *Zie het gezin als ouderteam* In ons eigen gezin, waar we een periode 'op het tandvlees' hebben gelopen door complexe problemen, veel jeugdhulp en ingewikkeld gedoe met onderwijs, merk je hoe intens en bewust je wordt van je rol als vader en van de dilemma's die daarbij horen. Vanuit mijn privé-netwerk en mijn werk ontmoet ik vaders waarin ik gemeenschappelijke thema's en dilemma's herken.
  Ik zie ook patronen bij ouders samen (platgeslagen): Het kind vraagt veel van moeder, moeder zorgt en raakt overvraagd. Vader wil wel meedoen en doet het op zijn eigen (andere?) manier. Lukt het moeder om 'op haar handen' te zitten als het anders gaat? Lukt het vader om vol te houden als het even niet lukt? Dat is de kans: vaders actief meenemen door concrete ondersteuning, duidelijke stappen en een aanpak die werkt. Vanuit de KPB zie ik kansen om een nieuw start- en ijkpunt te maken over wat vaders en moeders kunnen doen vanuit het 'ouderteam' , juist niet gekoppeld aan geslacht of beschikbare tijd.
- ⇨ *Werk daar waar de gemeenschap al is* Wat ik belangrijk vind, is dat er meer aandacht uitgaat naar het feit dat zowel ouders als scholen hun bordje vol hebben. Het welzijnswerk zou meer de school in moeten. Nu gaat veel energie naar activiteiten in de wijk en op centra, naar laagdrempelig contact, ambulant zoeken en werven. Op scholen zitten we midden in de community: honderden leerlingen, ouders, leerkrachten en partners. Daar liggen de grootste kansen als het gaat om het ontwikkelen van de pedagogische basis.
- ⇨ *Erken de positie van vaders in de pedagogische basis* De pedagogische basis is enorm groot. Ik heb gezien dat het betrokken en beschikbaar zijn van één van de ouders een enorme ondersteuning is voor de ontwikkeling van een kind. Alle fases en omstandigheden verschillen, maar vanaf dag 1 telt het mee. De focus is vaak gericht op moeder en kind. Waar is de vader? 50% van het DNA is van vader. Kijk je naar de hartsgerichtheid van vaders, dan willen zij wel degelijk betrokken zijn. Maar in de praktijk is er schroom, aarzeling, onzekerheid, gebrek aan aansluiting, soms een negatieve levenservaring met de eigen vader. Een negatieve vaderfactor kan belemmerend werken. In een hechtingsgerichte pedagogiek is vaderschap geen bijrol, maar een volwaardige ingang tot verbinding. Vaders die beschikbaar zijn, vormen een (tweede) veilige basis. Ze bieden ruimte voor andere emoties, spelvormen en kwetsbaarheid. Dat verschil is geen bedreiging, maar ontwikkelingsrijkdom. Gelijkwaardigheid betekent niet gelijkvormigheid.

Overzicht van gebruikte / aanbevolen methodieken en hulpaanbod

- Ouder-tot-ouder concept – vóór ouders, dóór ouders; ervaringsdeskundige uitwisseling.
- Sociaal Ecologisch Model (Jay Belsky) – ouderschap begrijpen vanuit persoonlijke, kind- en contextfactoren.
- Methodische ouderbegeleiding (dr. Alice van der Pas) – versterken van ouderschap; vaderschap als zijns-positie.

- Systemische begeleiding – onderliggende gezinsdynamieken zichtbaar maken.
- Bemiddeling tussen (ex)partners – bevorderen van samenwerking in het ouderschap.
- Contactherstel tussen vader en kind – herstel van relatie en verbinding.
- Training van professionals in het betrekken van vaders – versterken van vadergericht werken.
- Bewustwording van de specifieke en gelijkwaardige rol van de vader – richting ouders en professionals (o.a. via Expertisecentrum Vaders).
- Ontwikkelen van voorlichtingsmaterialen en (online) campagnes – praktische handvatten voor vaders en professionals.
- Life Skills-programma (Hogeschool Leiden) – versterken van opvoedvaardigheden die ouders meegeven aan kinderen.
- Begeleiding van echtparen – werken aan rolinvulling, partnerschap en gedeeld ouderschap.
- Bijbels perspectief op man- en vaderschap – reflectie op de praktijk van Bijbels man-zijn en verantwoordelijkheid in het gezin.
- Versterken van het ouderteam – wederzijdse erkenning van visie, vaardigheden en kwaliteiten van vaders en moeders.

'Vaderbril' opzetten bij bestaande methodieken: expliciet onderzoeken en beschrijven wat deze methodiek specifiek aan vaders te bieden heeft.

- Methodische ouderbegeleiding (vaderschap als zijns-positie)
- Contextuele hulpverlening/therapie
- Infant Mental Health (IMH)
- Traumahulpverlening
- Beschermjassen-methodiek

BIJLAGE 1 **Losse opmerkingen en opbrengsten n.a.v. de vragen:**

- Vaders willen delen met andere vaders i.p.v. met andere moeders.
- Vaders horen vanzelfsprekend in de pedagogische basis, maar als ik bij gezinnen thuiskom, zie ik ze weinig.
- Vaders werken veel en zijn vooral 's avonds en in het weekend beschikbaar, wat gezamenlijke zorg dragen voor het huishouden moeilijk maakt.
- Vaders stellen slechts 10% van de hulpvragen; het merendeel komt van moeders, dat is ook onze doelgroep.
- Vaders komen ook naar een speelochtend; daar is geen aparte werving voor nodig, omdat we genderneutraal werven.
- Vaders houden zich vaak wat afzijdig, terwijl moeders meestal de ondersteuning vragen.
- Vaders blijken lastig te bereiken; zelfs bij een bijeenkomst over vaderschap komen vooral moeders.
- Vaders maken deel uit van een groeiend netwerk van ouders met een zorgintensief gezin, mede via hun kinderen en de plekken waar zij komen.
- Vaders zijn rondom zorgintensieve gezinnen minder zichtbaar; het draait vaak om moeders, ook bij ouderinitiatieven. Soms zie ik vaders worstelen met andere thema's dan moeders.
- Vaders doorlopen, net als moeders, een eigen herstelproces wanneer de ontwikkeling van hun kind anders loopt dan gedacht. Ik gun vaders meer ontmoetingen met andere vaders, die hier al ervaring mee hebben.
- Vaders vinden het misschien lastiger om machteloosheid te (h)erkennen en te delen. Mogelijk voelen zij zich eerder boos dan verdrietig, mede door opvoeding of cultuur.
- Vaders zorgen voor rust, helderheid en samenwerking wanneer zij vanaf het begin worden erkend en actief meegenomen.
- Vaders zouden overal aan tafel moeten komen, serieus genomen worden en elkaar stimuleren hun rol te pakken.
- Vaders staan in mijn workshops centraal: we gaan in gesprek over wat zij willen, waar ze beperkingen ervaren en wat ze in kleine stapjes kunnen veranderen. Het begint met overtuiging – of het je nu overkomt of niet – en krijgt vervolg aan de keukentafel; daar is het nooit te laat voor, al gaan we daar vaak te snel aan voorbij.
- Vaders vragen in gemeentebeleid om aandacht vanuit meerdere invalshoeken.
- Vaders verschillen biologisch van moeders, bijvoorbeeld in hormonen en gevoeligheid voor signalen, maar dit bepaalt niet de kwaliteit van ouderschap. Biologie is geen grens, maar een vertrekpunt: verbonden vaders maken hormonale verschuivingen door die hechting bevorderen. Hechting is voor beide ouders mogelijk en ontwikkelbaar.
- Vaders brengen vaak een andere stijl in – fysiek spel, humor, vertraging – als volwaardige aanvulling op de moederlijke stijl.
- Vaders krijgen in de orthopedagogiek opvallend weinig aandacht, net als ouder- en opvoederschap in bredere zin.

BIJLAGE 2**. Thema's die belangrijk zijn voor vaders**

- **In balans blijven** – zoeken naar evenwicht tussen werk, gezin, relatie en eigen energie.
- **Levend verlies** – omgaan met het verdriet wanneer het leven of de ontwikkeling van je kind anders loopt dan gedacht.

- **Aandacht voor brusjes** – oog houden voor broertjes en zusjes die meebewegen in een zorgintensieve situatie.
- **De dagelijkse zorgen** – dragen van praktische, emotionele en organisatorische verantwoordelijkheid in het gezin.
- **Het sociale leven** – ervaren dat vriendschappen, vrije tijd en ontspanning onder druk kunnen komen te staan.
- **Zorgen over de toekomst** – vragen en onzekerheid over ontwikkeling, zelfstandigheid en perspectief van het kind.
- **Informatie en inspiratie** – behoefte aan kennis, voorbeelden en richting om het vaderschap vorm te geven.
- **Netwerkuitbreiding** – andere vaders ontmoeten en ervaringen kunnen delen.
- **Herkenning en erkenning** – gezien en serieus genomen worden in de rol als vader.
- **Steun** – praktische en emotionele ondersteuning ontvangen wanneer het zwaar is.
- **Vergroten van eigenwaarde** – vertrouwen ontwikkelen in het eigen handelen als vader.
- **Omgaan met machteloosheid** – leren verdragen dat het leven niet altijd maakbaar is zoals gehoopt.
- **Reflectie op het vaderschap** – stilstaan bij de vraag: doe ik dit zoals ik het voor ogen had, en wat zou ik eventueel anders willen?
- **Samenwerken als ouderteam** – met je partner optrekken, elkaar ruimte geven en samen keuzes maken in de opvoeding.

Wees alert dat vaders zich kunnen terugtrekken, minder zichtbaar worden of vooral praktisch gaan handelen. Dit komt vaak voort uit onderliggende emoties zoals: Schaamte, zelftwijfel, faalangst, gebrek aan focus, gebrek aan motivatie, moeite met het nemen van persoonlijke, verantwoordelijkheid, emotionele onvolwassenheid
Wat aan de buitenkant soms overkomt als afstand of onverschilligheid, blijkt dan verbonden met innerlijke onzekerheid. Tegelijk zien we een diep verlangen bij veel vaders.

Veel vaders verlangen naar:
erkenning – ook wanneer zij minder woorden gebruiken;
vertraging – ruimte om te groeien zonder direct te moeten voldoen;
uitnodiging – niet alleen praktisch, maar ook relationeel aangesproken worden;
veiligheid – om zoekend, onhandig of emotioneel onervaren te mogen zijn.
Wanneer dit verlangen wordt gezien en serieus genomen, ontstaat ruimte voor betrokkenheid en ontwikkeling.

Voor meer informatie: zie onderzoeksverslag, te vinden op www.bobderaadt.nl onder het kopje KPB. Een reactie via het mailadres bobderaadt@live.nl is ook mogelijk.